

Yhteisiä polkuja

kuntien kestävyyshaasteiden ratkaisemiseksi

Sisällys

Kestäviä kaupunkeja tehdään yhdessä	3
Työpajoista toimintamalliin Asemanseutuyhteistyön kehittäminen	6
Erätauko, asiantuntijasparraus ja Saa kuulua! -julkaisun jalkauttaminen Sysäyksiä osallisuuteen ja yhteisöllisyyteen	9
Käyttäjälähtöinen tietotarpeiden tunnistus Tietopaketti lähivihreän hyvinvointivaikutuksista.....	11
Kuntien välisen oppimisen syventäminen Kiertotalouskeskustelut yhteentuojoina	13
Opit jakoon visuaalisesti viestimällä	15
Yhdessä eteenpäin	17

Yhteisiä polkuja kuntien kestävyysasteiden ratkaisemiseksi.

Nufar Finel, Henna Malinen, Maija Faehnle, Juha Peltomaa, Iina Turunen.

Julkaisija: Suomen ympäristökeskus 2020.

Taitto: Suomen ympäristökeskus.

Julkaistu osana ympäristöministeriön Kestävä kaupunki -ohjelman haastekimpputyötä 2020.

Kestäviä kaupunkeja tehdään yhdessä

Kestävä kaupunki -ohjelmassa vuosina 2019–2020 toteutetussa haastekimpputyössä on edistetty eri näkökulmia yhdistävää oppimista ja kokeiltu erilaisia yhteissuunnittelun ja yhteiskehittämisen malleja kuntien kestävyys-haasteiden taklaamiseen. Haastekimpputyötä luotsasi Suomen ympäristökeskus SYKE. Esittelemme tässä julkaisussa haastekimpputyön keskeisimpiä oppeja. Julkaisu on tarkoitettu kaikille kestävien kaupunkien kehittäjille. Tarkoitus on jakaa oppeja ja kokemuksia sekä innostaa jatkamaan työtä!

Laaja-alaisen kestävyystyön keskeisiä tekijöitä ovat oppiminen, osallisuus, luottamus ja omistajuus. Oppimista voi tapahtua niin eri toimijoiden ja sektorien välillä, erilaisten kuntien välillä kuin hallinnon eri tasojen välillä. Tärkeänä keinona tähän ovat verkostomainen yhteistyö ja vertaistuki. Kestävyystavoitteiden muuttuminen käytännöiksi riippuu myös siitä, miten eri toimijat pystyvät tuomaan omia näkemyksiään ja ideoitaan osaksi tekemistä ja ottamaan itselleen sopivia rooleja. Tämä osallisuus tukee myös tavoitteisiin sitoutumista.

Ympäristöministeriön Kestävä kaupunki -ohjelman tavoitteena on tukea kaupunkien ja kuntien laaja-alaista kestävä kehitystä sekä käytännön kaupunkikehittämisen että strategisen johtamisen tasolla vuosina 2019–2023. Ohjelman neljä läpileikkaavaa teemaa ovat vähähiilisyys, älykkyys, terveellisyys ja sosiaalinen kestävyys, ja tarkoituksena on etsiä ratkaisuja näitä teemoja yhdistäviin ja niiden väliin jääviin haasteisiin. Ohjelma on kokeileva ja oppiva, työtapoja ja sisältöjä kehitetään jatkuvasti ohjelmakauden aikana. Keskeistä on yhteistyö eri toimijoiden välillä.

Haastekimpputyö ja yhteiskehittämisen tavat

Yhteistoiminnallista kehittämistä esimerkiksi kuntien välisissä verkostoissa tai vaikkapa asiantuntijavetoisessa kuntien sparrauksessa on tehty eri tavoilla jo pitkään. Samoin kokeilukulttuurin läpilyönti 2010-luvun kuluessa on tuonut uusia tapoja jäsentää kehittämistyötä. Verrattuna aiempaan haastekimpputyössä olennaista on ollut pyrkimys tuoda erilaisia paikallisia, alueellisia ja valtakunnallisia toimijoita samaan pöytään jo kestävyshaasteiden määrittelyvaiheessa.

Pyrkimyksenä on ollut edesauttaa erilaisia yllättäviä yhteistyömahdollisuuksia esimerkiksi eri toimialoilla toimivien viranomaisten, yrittäjien ja kansalaisten välillä. Samalla taustalla on ollut vahva pyrkimys ymmärtää erilaisten kestävyshaasteiden keskinäisriippuvuutta ja sitä myötä myös ratkaisujen mahdollisia yhteisvaikutuksia. Aktiivinen ja monipuolinen viestintä on ollut

keskeisessä roolissa niin koko ohjelmassa kuin haastekimpputyössä.

Haastekimpputyössä käytetyt mallit ja menetelmät soveltuvat erityisen hyvin tilanteisiin, joissa kaivataan jäsentyneempää ymmärrystä siitä, mikä tietyissä kestävyshaasteissa on olennaista ja mitkä ovat ne kohdat, joihin vaikuttamalla voidaan saada aikaan ratkaisuja. Yhtä lailla olennaista on eri toimijoiden sitouttaminen näiden ratkaisujen edelleenkehittämiseen ja toteuttamiseen. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, etteikö perinteisemmän tapaisilla kehittämisen tavoilla ja metodeilla olisi edelleen paikkansa.

Haastekimpputyössä hyödynnetyt menetelmät soveltuvat heikommin esimerkiksi prosesseihin, joissa keskeistä on konfliktitunteiden intressien yhteensovittaminen tai pitäminen korostetun tarkasti huoli kaikkien ryhmien demokraattisesta edustuksesta. Haastekimpputyössä on tuotu harkiten mukaan yhteistyöhön monipuolisesti

Haastekimpputyön osa-alueita.

erilaisia toimijoita sekä tarvittavaa asiantuntemusta, mutta yhteistyötahot ovat valikoituneet osittain myös toimijoiden aktiivisuuden ja sattuman kautta, sillä toiminta on haluttu pitää avoimena kaikille kiinnostuneille.

Polkuja haasteista ratkaisuihin

Työn keskiössä on ollut erilaisten yhdessä tekemisen tapojen kokeilu erilaisten kestävyshaasteiden ja niiden välisten kytkösten tunnistamiseksi. Temaattisiksi haastekimpuiksi valikoituivat työn edetessä **lähivihreä ja kaupunkivedet, osallisuus ja yhteisöllisyys, kiertotalous ja yhteiskäyttö** sekä **asemaneudut kestävän kaupungin solmukohtana**.

Kussakin teemassa kokeiltiin erilaisia lähestymistapoja haasteen yhdessä määrittelyyn ja siitä seuranneeseen yhteiskehittämiseen. Haastekimput eroavat laajuudeltaan ja kiinnittyvät esimerkiksi konkreettisiin paikkoihin vaihtelevilla tavoilla. Tästä syystä myös niissä tehtävä työ on ollut eri tavoilla toimijoita yhteentuovaa.

Työtapoina kokeiltiin esimerkiksi työpajoja ja haasteklinikoita, verkko- ja virtuaalikeskusteluja, asiantuntijasparrausta, yhteistyötä opiskelijoiden kanssa sekä hyvien käytäntöjen esiin nostamista ja niistä viestintää sekä opintoretkeä. Keskeisenä foorumina haastekimpputyössä, tiedottamisessa, jatkokeskustelujen mahdollistamisessa ja erilaisten ideoiden kehittämisessä on toiminut Kestävä kaupunki -ohjelman virtuaalinen yhteistyöalusta: Virtuaalikortteli.

Kaikkien neljän haastekimppun teemoista järjestettiin aluksi 1–2 muutaman tunnin työpajaa aiheisiin liittyvien seminaarien osana keväällä 2019. Tavoitteena oli kaupunkien yhteisten kestävyshaasteiden tunnistaminen ja ratkaisujen ideointi. Työpajojen pohjalta pyrittiin tunnistamaan sellaisia haasteita, joiden ratkaisemiseen

Työtapoina kokeiltiin esimerkiksi työpajoja ja haasteklinikoita, verkko- ja virtuaalikeskusteluja, asiantuntijasparrausta, yhteistyötä opiskelijoiden kanssa sekä hyvien käytäntöjen esiin nostamista ja niistä viestintää sekä opintoretkeä.

haastekimpputyö voisi tuoda jotain uutta ja edistää siten ratkaisujen toimeenpanoa.

Syksyllä 2019 järjestettiin kolme haasteklinikkaa, eli intensiivistä koko päivän työpajaa, joissa määriteltiin ja priorisoitiin haasteita, sekä kehitettiin ratkaisuideoita eteenpäin. Haasteklinikoiden toteutusta viilattiin aina edellisen tilaisuuden kokemusten perusteella.

Lopputuloksina syntyi muun muassa opas osallisuuden edistämisestä kunnissa, tietois-kuanimaatioita tilojen kokeilevasta väliaikaiskäytöstä ja luonnon tuomisesta osaksi koulutyötä sekä vertaisoppimistilaisuuksia asemanseutujen kehittämisestä. Esittelemme seuraavassa tarkemmin poimintoja kunkin haastekimppun ympärillä tehdystä työstä, sekä keinoja, joilla hyvistä käytännöistä on viestitty. Haastekimpputyön muihin tuloksiin ja yhteistyön vaiheisiin voi tutustua Kestävä kaupunki -ohjelman verkkosivuilla (kestavakaupunki.fi) ja avoimella keskustelu- ja yhteistyöalustalla Virtuaalikorttelissa, jonne käyttäjätunnukset saa Kestävä kaupunki ohjelman nettisivujen [Ota yhteyttä -osiesta](#).

Työpajoista toimintamalliin

Asemanseutuyhteistyön kehittäminen

Viihtyisät ja vetovoimaiset asemanseudut ovat kestävien kaupunkien solmukohtia ja käyntikortteja, joissa kohtaavat asukkaat, palvelut ja useat liikkumisen tavat. Asemanseutuihin kohdistuu paljon erilaisia intressejä ja sujuva yhteistyö niiden kehittämisessä on kaikkien toimijoiden etu. Haastekimpputyössä kestävien asemanseutujen yhteiskehittämisen haasteita tunnistettiin työpajoissa, asematoimijoiden tapaamisissa ja Virtuaalikorttelin keskusteluissa.

Asemanseutufoorumilla järjestetyssä työpajassa keväällä 2019 esiin nousivat keskeisinä haasteina kunnossapidon ja kehittämisen kokonaisvastuun puute asemanseutujen monitoimijaympäristössä. Erityisesti asukkaan, asiakkaan tai palveluntarjoajan näkökulmasta on vaikeaa hahmottaa ja tavoittaa eri vastuutahoja asemanseuduilla, minkä vuoksi arkiset havainnot kehitystarpeista ja -mahdollisuuksista jäävät usein hyödyntämättä.

Miten haastetta lähdettiin ratkaisemaan?

Työpajassa kattavan ja ketterän kunnossapidon ja kehitystyön sekä laajan yhteistyön mahdollistajana pidettiin niin sanottua ase-

mapäällikköratkaisua, eli yhden luukun palvelua kaikille asemanseudun asiakkaille, asukkaille ja kehittäjille. Virtuaalikortteli-alustan keskusteluissa asemapäällikölle tunnistettiin useita mahdollisia rooleja kuten yhteyshenkilö tai ”kehittävä talkkari”. Ratkaisumallissa nähtiin paljon potentiaalia, mutta esteistä ja edellytyksistä käytännön kokeiluille ei ollut selkeää kokonaiskuvaa.

Haasteiden ratkaisemisen kannalta keskeisiksi tunnistetut valtakunnalliset ja alueelliset asematoimijat päätettiin kutsua yhteen työstämään ratkaisukonseptia konkreettisemmaksi käytännön kokeilujen mahdollistamiseksi. Syksyn 2019 Asemanseutu-haasteklinikalla todettiin, että

ennen kuin asemilla voidaan lähteä kokeilemaan asemapäällikköratkaisuja, tarvitaan valtion toimijoiden yhteisiä linjauksia yhteisen kehitystyön taustalle.

Yhdessä

Yhteisten keskustelujen pohjalta käynnistettiin selvityshanke ajantasaisen tilannekuvan ja yhteiskehittämisen toimintamallien luomiseksi Kestävä kaupunki -ohjelman, MAL-verkoston, Traficom ja HSY:n yhteishankintana. Selvitystyön toteutti Sitowise Oy ja rahoittajien lisäksi mukana yhteistyössä olivat myös Väylävirasto, Senaatin asema-alueet, VR, sekä seitsemän case-asemaa, eli Porin, Lappeenrannan, Kokkolan, Vantaan Tikkurilan, Helsingin Malmin, Lahden ja Hämeenlinnan asemat.

Toimintamalliselvityksen jalkauttamiseksi järjestettiin syksyllä 2020 avoimia vertaisoppimistilaisuuksia, joiden suunnittelussa hyödynnettiin sekä hankkeeseen osallistuneiden tahojen että Virtuaalikorttelin käyttäjien ehdotuksia ja palautetta. Vertaisoppimistilaisuudet toteuttivat WSP Oy:n asiantuntijat yhteistyössä SYKEN haastekimpputiimin kanssa.

Yhteiskehittämisen malli

Kestävien asemanseutujen yhteiskehittämisen haasteita ja ratkaisuja työstettiin ensisijaisesti kutsumalla asemanseutujen kehittäjiä yhteisiin keskusteluihin sekä kasvokkaisissa tapahtumissa että etätalauksissa ja verkkokeskustelussa. Ratkottavia haasteita määriteltiin ensin lyhyessä työpajassa haastekimpputyön alkuvaiheessa ja myöhemmin osin uudelleen koko päivän haasteklinikalla, jonne oli kutsuttu asemanseutujen kehittäjiä valtakunnallisista ja alueellisista organisaatioista sekä kuntien ja kaupunkien edustajia, jotka olivat osallistuneet keskusteluun Virtuaalikorttelialustalla.

Haasteklinikan tavoitteena oli rajata ja kuvata ymmärrettäväksi kokonaisuudeksi aiemmin tunnistettu haaste ja työstää siihen konkreettinen ratkaisukonsepti "asemapäällikkö"-keskustelun pohjalta, mutta sen lopputuloksena haaste määriteltiin uudelleen. Haasteklinikan päätteeksi sovittiin seuraavista askeleista laveamman

Toimintamalliselvityksen jalkauttamiseksi järjestettiin syksyllä 2020 avoimia vertaisoppimistilaisuuksia, joiden suunnittelussa hyödynnettiin sekä hankkeeseen osallistuneiden tahojen että Virtuaalikorttelin käyttäjien ehdotuksia ja palautetta.

yhteiskehittämisen toimintamallin luomiseksi. Kestävä kaupunki -ohjelma kutsui koolle yhteistyökokouksen, jossa esiteltiin hanke-ehdotus yhteisten toimintamallien luomiseksi ja aloitettiin hankesuunnitelman työstö.

Toimintamalliselvityksen valmistuttua haastekimpputyön seuraava tavoite oli tukea sen jalkautumista käytäntöön. Selvitystyöhön osallistuneiden asematoimijoiden toiveita ja tarpeita kartoitettiin sähköpostikyselyllä ja yhteisessä etäkokouksessa, jonka tuloksena tunnistettiin neljä konkreettista tapaa tukea toimintamallin oppien käyttöönottoa ja asemanseutujen yhteiskehittämistä:

- Vertaistukea ja -oppimista mahdollistavat tapaamiset
- Yhteistyö kansainvälisen hankerahoituksen hakemisessa
- Yhteisten sopimus pohjien kehittäminen
- Yhteinen keskustelukanava asemanseutujen kehittäjille

Eniten kannatusta saivat vertaisoppimistilaisuudet, joissa voisi ottaa oppia muiden kokemuksista ja innostua hyvistä esimerkeistä. Tilaisuudet järjestettiin etäyhteyksillä ja niiden alustavista suunnitelmista pyydettiin kommentteja Virtuaalikorttelin asemanseuturyhmässä, jota oli sovitettu käytettävän yhteisenä viestintäkanavana.

Tulokset

Kestävän asemanseutuyhteistyön toimintamalli julkaistiin kesäkuussa 2020 ([loppuraportti](#), Sitowise). Hankkeen loppuraportti sisältää tilanekuvakartoituksen asemanseuduista ja niiden kehitystarpeista sekä toimintamalleja erilaisilla asemanseuduilla sovellettaviksi.

Asemanseutujen yhteiskehittämisen vertaisoppimistilaisuudet järjestettiin lokakuussa 2020 ja niiden yhteenveto ([loppuraportti](#), WSP) sisältää tiiviin kuvauksen tilaisuuksien tuloksista ja ehdotuksia seuraavista askeleista yhteistyöhön.

Opetukset

Asemanseutujen kehittäjät ovat moninainen joukko valtakunnallisia, alueellisia ja paikallisia organisaatioita, kiinteistöjen omistajia, liiketoiminnan harjoittajia ja muita tahoja, joilla on intressi ja keinoja vaikuttaa asemanseudun kehitykseen. Asemanseutujen potentiaali vähähiilisen liikenteen solmukohtina ja palvelukeskittymänä tunnustetaan hyvin, mutta arvokkaina resursseina ja yhteistyötahoina niiden kehittämisessä olisi hyvä tunnustaa myös myös asukkaat, asiakkaat, matkustajat ja esimerkiksi uudet palveluntarjoajat, joilla on kiinnostusta aseman-

seudun kehittämiseen, mutta harvoin tehokkaita keinoja vaikuttaa siihen.

Sujuva yhteistyö ja viestintä sellaisten asematoimijoiden välillä, joilla on jo selkeät roolit asemilla, voi helpottaa myös uusien toimijoiden osallistumista asemanseudun kehitykseen. Matalan kynnyksen viestintä onnistumisista ja opeista voisi tukea hyvien käytäntöjen leviämistä, mutta edellyttäisi pysyviä, matalan kynnyksen viestintäkanavia kuten kehittäjäverkoston tapaamisia tai jatkuvaa keskustelua verkossa. Haastekimpputyössä keskustelualustoiksi ehdotettiin sekä Virtuaalikorttelin Asemanseutu-ryhmää, että Teams-kanavaa. Virtuaalikorttelin keskusteluryhmässä keskustelu oli ajoittain aktiivista, mutta haastekimpputyön ulkopuolista keskustelua asemanseutujen kehittämisestä ei merkittävästi syntynyt.

Asemanseutujen yhteiskehittämiseen kaivattiin konkretiaa ja johtajuutta. Yhteiskehittäminen ja jatkuva vuoropuhelu edellyttävät koollekutsujaa tai vetäjää. Kestävän asemanseutuyhteistyön toimintamallissa asemakohtaisen yhteistyöryhmän koollekutsujaksi ehdotettiin kaupunkeja. Laajemman keskustelun mahdollistajaksi tai toistuvien tapaamisten koollekutsujaksi voisivat sopia valtakunnalliset toimijat.

Erätauko, asiantuntijasparraus ja Saa kuulua! -julkaisun jalkauttaminen

Sysäyksiä osallisuuteen ja yhteisöllisyyteen

Kaupungit ja kunnat tavoittelevat kuntalaisten osallisuutta ja yhteisöllisyyttä, mutta käytännön työtä hankaloittavat niiden tulkinnat. Digi-aika on muuttanut osallisuuden ja yhteisöllisyyden mahdollisuuksia, ja tuonut muun muassa yhdenvertaisuuden edistämiseen ja kansalaistoimintaan uusia muotoja. Syksyn 2019 Osallisuus ja yhteisöllisyys -haasteklinikalla havaittiin tarpeita tuen tarjoamiseen kaupunkien ja kuntien työhön osallisuuden edistämiseksi.

Miten haastetta lähdettiin ratkaisemaan?

Osallisuustyön tueksi päätettiin koota julkaisu, joka kokoaisi ajantasaisesti tietoa, välineitä ja vinkkejä osallisuuden edistämiseen. Julkaisu sai nimen Saa kuulua! Oivalluksia osallisuuden edistämiseen kaupungeissa ja kunnissa. Julkaisun koontia ja käyttöönottoa tukemaan suunniteltiin osallisuussparraus, johon kutsuttiin kaupungeja ja kuntia avoimella haulla. Osallisuussparrauksen innoittamana syntyi idea myös yhteisöllisyysparrauksesta.

Yhdessä

Kuntien osallisuuden haasteiden käsittelyä on Suomessa tukenut Kuntaliiton koordinoima Kuntademokratiaverkosto. Verkostolla oli suuri merkitys siinä, että Kestävä kaupunki -ohjelman osallisuus- ja yhteisöllisyystyö tavoitti kuntia työn eri vaiheissa, muun muassa yhdessä järjestettyjen tilaisuuksien kautta. Osallisuussparraus vaati onnistuakseen osallisuuden erityisasiantuntijoita, ja neljä osallisuusammattilaista saatiinkin sparraajiksi. Yksi heistä toimi lisäksi yhteisöllisyysparraajana.

Yhteiskehittämisen malli

Saa kuulua! -julkaisun laadinta aloitettiin kokoomalla kahdessa erätauko-keskustelussa tietoa tarpeista, joihin julkaisun tulisi vastata. [Erätauko](#) on menetelmä rakentavan keskustelun mahdollistamiseen ja sopii hyvin tilanteisiin, joissa tavoitellaan yhteistä ymmärrystä. Julkaisua työstettiin avoimena Google Slides-dokumenttina yhdessä kiinnostuneiden kanssa. Dokumentissa kuka tahansa pääsi suoraan kommentoimaan ja ehdottamaan muokkauksia. Kiinnostuneita kutsuttiin kommentoimaan julkaisua pitkin matkaa myös Virtuaalikorttelin kautta.

Kaupungeja ja kuntia kutsuttiin hakemaan mukaan osallisuussparraukseen, jonka tarkoitus oli sekä tukea paikallisiin osallisuuden haasteisiin vastaamista että koekäyttää Saa kuulua! -julkaisua, jotta sitä voitaisiin palautteen perusteella kehittää. Sparrauksessa 16 kuntaa sai kukin avukseen sparraajan, joka kävi kunnan kanssa keskustelua kahdessa kuntakohtaisessa tapauksessa. Sparrauksessa syntyneitä ymmärrystä jaettiin kahdessa avoimessa kokemustenvaihtotilaisuudessa. Sparraajat ja kunnat kirjoittivat sparrauksen opeista kuntakohtaiset osallisuustarinat, jotka tuotiin osaksi Saa kuulua! -julkaisua.

Julkaisun käyttönoton edistämiseksi tuotettiin yhdessä nuorten kanssa kaksi videota. Videot johdattavat tutustumaan julkaisuun ja esittelevät nuorten tulkintoja osallisuuden oivalluksista. Julkaisun ja videoiden julkistamistilaisuus pidettiin vaiheessa, jossa osa osallisuustarinoista oli koossa ja julkaisun yhteydessä syntynyt keskustelu ehti vielä vaikuttaa julkaisun viimeistelyyn. Yhteisöllisyyden tukemiseksi järjestettiin puolipäiväinen avoin sparraustilaisuus. Kuntia kutsuttiin avoimella kutsulla mukaan ehdottamaan omia yhteisöllisyyden haasteitaan käsiteltäväksi. Tilaisuudessa etsittiin ratkaisuja mukaan valittujen kolmen kunnan yhteisöllisyshaasteisiin yhdessä kiinnostuneiden kanssa.

Tulokset

Osallisuuden edistämisen tuotokset koottiin yhteen verkkosivulle kestavakaupunki.fi/osallisuus. Saa kuulua -julkaisu on siellä saatavilla pdf-muo-

dossa, mutta edelleen myös Google Slides-dokumenttina, jota voi jatkossakin kommentoida. Tekijät ovat luvanneet päivittää Google Slides -versiota mahdollisuuksien mukaan. Sivulta löytyvät myös videot ja osallisuuden oivalluksia kiteyttävä huoneentaulu. Sparraus on inspiroinut jatkotoimia. Osallisuussparraajista ainakin kaksi on hyödyntämässä sparrausta toimintatapana uusissa yhteyksissä. Yhteisöllisyysparrauksesta julkaistiin [blogi](#), ja myös osallisuuden edistämistyöstä tullaan kertomaan blogeissa.

Opetukset

Osallisuus on laaja aihe ja erätauoat avasivat tarpeiden skaalaa niin, että Saa kuulua -julkaisusta tuli paljon laajempi kuin alun perin suunniteltiin. Perinteisestä poikkeava julkaisun tekemisen tapa tuki julkaisun päätymistä käyttöön, kun mahdollisuuksia tarttua julkaisuun oli useita varhaisesta sisällön hahmottelusta lähtien ja sparraus sidottiin julkaisun hyödyntämiseen. Kokemus myös nuorten kanssa työskentelemisestä oli erittäin kannustava. Innostuneella opettajalla oli tässä suuri merkitys. Muissakin nuoria koskeavissa julkaisutöissä voisi kutsua nuoria mukaan viimeistään tulkitsemaan luonnosvaiheen sisältöjä omista näkökulmistaan, jos heitä ei ole syystä tai toisesta ollut mukana aiemmin.

Sparraukselle olisi ollut tarvetta enemmän kuin mitä pystyttiin tarjoamaan. Osallisuussparraukseen mahtui mukaan puolet hakijoista ja myös yhteisöllisyysparraukseen oli enemmän hakukaita kuin voitiin ottaa. Korona-aika aiheutti sparrausten ja tilaisuuksien siirtämisen enimmäkseen verkkoon, mikä toi omat haasteensa. Verkon kautta saatiin kuitenkin myös mukaan osallistujia, jotka eivät välttämättä olisi tulleet matkustamista vaativiin tilaisuuksiin. Sparrausprosessin alussa on hyvä varmistaa keskustellen, että osapuolilla on yhteinen käsitys sparrauksen tarkoituksesta ja osapuolten odotuksista, rooleista ja tehtävistä sparrauksen aikana. Kaikkiaan kuntien ja sparraajien palaute sparrauksista ja yhteisistä kokemustenvaihtotilaisuuksista oli pääosin kiittävää. Sparrauksen erimittaisia versioita kannattaa kokeilla ja kehittää kestävyys haasteisiin vastaamisessa jatkossakin.

Käyttäjälähtöinen tietotarpeiden tunnistus

Tietopaketti lähivihreän hyvinvointivaikutuksista

Lähivihreä, eli luonto ja viherympäristö erityisesti kaupunkilaisten arkisessa elinympäristössä, tunnistettiin yhdeksi haastekimpputyön painopisteeksi. Jo yli 72 % suomalaisista asuu kaupunkialueilla ja siksi kaupunkiluonnolla on suuri hyvinvointia turvaava merkitys. Vaikka viherympäristön merkitys asukkaiden hyvinvoinnille on laajalti tiedossa, sen turvaaminen kaupungeissa ei ole itsestäänselvyys.

Miten haastetta lähdettiin ratkaisemaan?

Lähivihreä ja kaupunkivedet -haasteklinikalla syksyllä 2019 todettiin, että lähivihreän terveysvaikutukset tulisi saada osaksi kaupunkien strategioita ja päätöksentekoa. Yhtenä ratkaisuehdotuksena haasteklinikalla tuotiin esiin tarve koota ja tarjota tiivistettyä tietoa, joka tukisi lähivihreäalueiden huomioimista kaupungin suunnittelussa ja kehittämisessä.

Yhdessä

Ajatus elämänmittaisesta lähivihreäpolusta määritettiin haasteklinikalla, ja se innoitti pohtimaan lähiluonnon hyötyjä kuntalaisen elämänkaaren kautta. Lähivihreän terveyshyötyjä koskevan tietopaketin sisällön koostamista varten koottiin

työryhmä Luonnonvarakeskuksen, Tapio Oy:n ja SYKEN asiantuntijoista. Sisältöön oli mahdollista vaikuttaa vastaamalla ennakkokyselyyn ja kommentoimalla luonnosversiota. Käytettävyyden parantamiseksi työhön pyydettiin mukaan myös palvelumuotoilun ja viestinnän ammattilaisia. Elämänmittainen lähivihreäpolku tarkoittaa lähiluontoa kaikille, kaikissa elämänvaiheissa.

Yhteiskehittämisen malli

Tietopaketin alustavaan sisältörunkoon pyydettiin kommentteja ja esimerkkitapauksia avoimella kyselyllä keväällä 2020. Siihen saatiin runsaasti perusteellisia vastauksia – tietopaketin aihetta pidettiin tärkeänä ja sisältöön kohdistui paljon odotuksia. Kyselyn perusteella päädyttiin

mm. lisäämään rakenteeseen uusi osio koskien viherrakenteen turvaamista kaupungeissa. Työn luonnosversiosta pyydettiin ja saatiin paljon kommentteja eri asiantuntijatahoilta kesällä 2020, ja tämä yhteistyöstö kehitti ja paransi lopputulosta. Tietopaketti käsittelee lähiluonnon vaikutuksia fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen hyvinvointiin, luonnossa liikkumista ja viherrakenteen turvaamista kaupungeissa. Tiiviin ja lähteistetyin asiasisällön lisäksi joka osiossa on linkkejä hyödyllisiin lisätietolähteisiin sekä muutama käytännön esimerkki.

Tulokset

Työn tuloksena julkaistiin Elämänmittainen lähivihreäpolku -tietopaketti lähiluonnon hyvinvointivaikutuksista marraskuussa 2020. Sisällön esittelemisen tueksi on tehty muokattava kalvosarja, jota voi hyödyntää esimerkiksi kaupunkien kehittämistyössä.

Tietopaketti ja siihen liittyvä materiaali on saatavilla osoitteesta www.kestavakaupunki.fi/lahivihrea – toivomme, että se osaltaan innostaa tekoihin lähiluonnon hyvinvointihyötyjen lisäämiseksi!

Opetukset

Tietopaketti saatiin vasta julkaistua, joten sen vaikuttavuutta on aikaista arvioida, mutta aihe ja työ herättivät etukäteen paljon kiinnostusta, ja niitä pidettiin tärkeinä. Työn aikana harkittiin sisällön ja viestinnän kohdistamista tarkemmin esim. eri toimialoille tai kohderyhmille, mutta lopulta päädyttiin tekemään yksi kokonaisuus,

Kyselyn perusteella päädyttiin mm. lisäämään rakenteeseen uusi osio viherrakenteen turvaamisesta kaupungeissa. Luonnosversiosta pyydettiin ja saatiin paljon kommentteja eri asiantuntijatahoilta. Yhteistyöstö kehitti ja paransi lopputulosta.

jonka eri osioissa on helppo navigoida. Myös suoraan eri toimialoille kohdistettu viestintä olisi varmasti hyödyllistä. Tässä työssä valittiin sisällöksi nimenomaan ihmisen hyvinvointihyödyt, jolloin esimerkiksi luonnon monimuotoisuuden tai ilmastokestävyyteen liittyvät näkökohdat rajattiin pois niiltä osin, kun ne eivät liittyneet suoraan asukkaiden hyvinvointiin.

Käyttäjälähtöinen tietotarpeiden tunnistus ja laaja kommenttikierros sisältöluonnoksesta työn puolivälissä auttoivat julkaisun viimeistelyssä sekä sisällön fokuosoinnin, että käytettävyyden kannalta. Vaikka työ oli keskeneräinen, kommentit olivat rakentavia ja kannustavia, mikä vahvisti käsitystä siitä, että työ on tarpeellinen ja auttoi myös valmiin julkaisun viestinnässä, sillä tietopaketin tiedettiin olevan työn alla.

Kuntien välisen oppimisen syventäminen

Kiertotalouskeskustelut yhteentuojoina

Kiertotalouskentässä tapahtuu paljon monessa eri suunnassa. Tieto siitä, millaista työtä muualla tehdään ja hyvät esimerkit voivat kuitenkin olla hajallaan. Kiertotalous on aiheena ajankohtainen monessa kunnassa, mutta kunnat ovat eri vaiheissa omassa kiertotaloustyössään. Aihe läpäisee monia eri sektoreita ja vaatii yhteistyötä.

Haastekimpputyössä tunnistettiin, että haasteiden pohtiminen monimuotoisessa yhteistyössä muiden kanssa voi auttaa, sillä monella kunnan työntekijällä voi olla yksin iso vastuu kunnan kiertotalousasioiden läpiviemisessä.

Haastekimpputyössä järjestettiin sarja vuorovaihtteisia kiertotalouskeskusteluja, joissa kuntia haluttiin tuoda yhteen eri kiertotalousteemojen pariin. Teemoiksi valittiin osallistava kiertotalouden tiekarttatyö, rakentaminen, maankäyttö, julkiset hankinnat, tilojen uusio- ja väliaikaiskäyttö sekä luonto kiertotaloudessa. Tilaisuuksilla haluttiin ensisijaisesti mahdollistaa ajatusten ja kokemusten vaihto kuntien välillä, mutta ottaa mukaan myös kiinnostuneita yritys- ja järjestötoimijoita.

Miten haastetta lähdettiin ratkaisemaan?

Tilaisuudet suunniteltiin etätilaisuuksiksi, jotta keskusteluun olisi mahdollista osallistua matalalla kynnyksellä ja ympäri maata. Tilaisuuksiin tavoiteltiin laajasti kuntia eri puolilta Suomea, jotta erikokoiset ja kiertotaloustyön eri vaiheissa olevat kunnat pääsivät vaihtamaan kokemuksia keskenään. Vuorovaikutuksen varmistamiseksi tilaisuuksien osallistujamäärä oli rajattu noin 20 henkilöön.

Kiertotalouskeskusteluiden konseptin suunnittelussa otettiin mallia toimivista käytännöistä, kuten THL:n Terve kunta -verkoston Lync-tapaamisista sekä avoimen dialogin Erätauko-keskusteluista. Tarkoituksena oli kokeilla, miten näitä oppeja ja kokemuksia voi hyödyntää kier-

totaloustoimijoiden yhteen tuomisessa. Koska keskustelut järjestettiin virtuaalisesti, vuorovaikutukseen panostaminen oli erityisen tärkeää.

Yhdessä

Jokaisessa tilaisuudessa oli kaksi alustusta; teemaan liittyvä asiantuntija-alustus ja kuntaesimerkki. Kuntaesimerkeiksi oli valittu kuntia, joiden tunnistettiin tekevän hyvää kiertotaloustyötä juuri kyseisessä teemassa. Osallistujilla oli mahdollisuus esittää kysymyksiä alustajille sekä keskustelulla teemasta esitysten jälkeen. Alustusten jälkeen siirryttiin ohjattuun työpajatyöskentelyyn, jossa osallistujat pääsivät pureutumaan tematiikkaan pienryhmissä.

Jokaisessa työpajaryhmässä oli oma kirjuri, jotta osallistujat pääsivät keskittymään itse keskusteluun. Työpajoissa työstettiin yksinkertaisia tehtäviä, joiden aikana päästiin keskustelemaan niin haasteista, mahdollista ratkaisusta sekä kuntien omista kokemuksista.

Yhteiskehittämisen malli

Kiertotalouskeskustelut toteutettiin keskustelutarjana. Sarjan aiheiksi valittiin haastekimpputyössä aiemmin tärkeiksi tunnistettuja teemoja ja lisäksi aiheita haarukoitiin Virtuaalikorttelikeskustelun kautta.

Keskusteluiden sujuvuuden varmistamiseksi keskusteluja vetivät ammattifasilitoijat. Fasilitoijat auttoivat keskustelukonseptin suunnittelussa ja antoivat hyviä vinkkejä toimivista ja osallistavista työkaluista työpajatyöskentelyyn. Työpajan yhteistyöstön välineeksi valikoitui Jamboard -alusta, jossa huomioita kerättiin virtuaalisesti muistilapuille.

Tulokset

Tilaisuuksia pidettiin kevään ja syksyn aikana yhteensä kuusi. Keskustelut sujuivat hyvin ja aktiivisesti ja osallistujajoukko oli monipuolista. Tilaisuuksiin osallistui henkilöitä yhteensä 31 kunnasta ja 25 muusta organisaatiosta. Erityisesti kuntien esimerkkialustukset herättivät kiinnostusta ja keskustelua, mikä vahvistaa

käsitystä siitä, että kunnissa on tarve vertaisoppimiselle ja muiden kuntien esimerkeille. Keskusteluiden kokemusten pohjalta luotiin myös vuorovaikutteisen virtuaalikeskustelun toimintamalli, jota myös muut tahot voivat hyödyntää omien vuorovaikutteisten virtuaalitalaisuuksien suunnittelussa.

Tilaisuuden materiaalit jaettiin Virtuaalikorttelialustalla sekä sähköpostilla tilaisuuksista kiinnostuneille. Alustajien esityskalvot, muistiinpanot keskusteluista, pienryhmätyöskentelyn tulokset ja jaetut linkit ja esimerkit ovat saatavissa Virtuaalikorttelin Kiertotalous ja yhteiskäyttö -ryhmän wikistä.

Opetukset

Keskustelutarjan aikana kokeiltiin erilaisia osallistavia keinoja, kuten haastattelukysymyksiä keskustelun virittämiseen, ennakkokysymysten hyödyntämistä tilaisuuden suunnittelussa, erilaisia osallistavia työkaluja ja chatin käyttöä. Vuorovaikutuksen varmistaminen oli tilaisuuksissa tärkeää, joten erityisesti sen kehittämiseen keskityttiin. Tähän panostaminen kannatti, sillä keskustelu oli sujuvaa ja vuorovaikutteista. Myös tilaisuuksista saatu palaute oli pääsääntöisesti positiivista.

Kiertotalouskeskustelujen eri teemoissa oli nähtävissä yhteisiä haasteita. Haasteiden ratkaisun avainasemassa kunnissa koettiin olevan johdon sitoutuneisuus, tiiviimpi yhteistyö sekä poikkisektoraalinen työskentely. Lisäksi tärkeänä huomiona nousi tiedon lisääminen niin kunnan sisällä kuin ulkoisten sidosryhmien kanssa. Asenteiden muutos ja toimintatapojen tuulettaminen tunnistettiin myös tärkeiksi keinoiksi edistää kuntien kiertotaloustyötä. Haasteiden ratkaisuun tarvitaan kuitenkin useimmiten lisäresursseja ja saavutettavien hyötyjen mittaamiseen kaivataan vielä konkretiaa.

Keskustelut toimivat hyvänä vertaisoppimisen ja ideoiden vaihdon välineenä, mutta kuntien työhön kaivataan vielä lisää tukea. Keskusteluissa nousi muun muassa tarve matalan kynnyksen sparrausverkostolle, jossa kuntien työntekijät voisivat vaihtaa keskenään ajatuksia ja kokemuksia.

Opit jakoon visuaalisesti viestimällä

Haastekimpputyössä keskeistä on ollut eri toimintatapojen kokeilu ja yhdessä tekeminen. Tiedonvaihdolla ja viestinnällä on ollut tärkeä rooli haastekimpputyössä. Virtuaalikortteli on ollut paikka, jossa omista hankkeista, kokemuksista ja käytännöistä on voinut kertoa ja keskustella.

Viestintätapoja on kehitetty ja mietitty kohde-ryhmiä silmällä pitäen - esimerkiksi napakoissa videoissa on tiivistetty olennainen sisältö niin, ettei idean omaksuminen vaadi monisivuisen materiaalin lukemista. Yksityiskohtaisempaa tietoa kaipaaville on koottu kirjallista materiaalia ja linkkejä lisätiedon lähteille Virtuaalikortteli-alustan wikeihin, sekä erillisiin julkaisuihin.

Tuloksia on tiivistetty myös Kestävä kaupunki -ohjelman verkkosivujen uutisiin ja blogiteksteihin, ja laajojen Saa kuulua! - ja Elämänmittainen lähivihreäpolku -oppaiden sisällöistä on tehty tiiviit "huoneentaulut". Twitteriä on hyödynnetty aktiivisesti viestittäessä tilaisuuksista ja tuotoksista. Opintoretkellä Jalotus-kiertotalouskeskukseen on hankittu ensikäden kokemusta ja tutustuttu samalla toisiin ratkaisumallista kiinnostuneisiin.

Haastekimpputyön tuloksista ja hyvistä käytännöistä viestittäessä yhteistyötahojen osallistumisella viestintään on ollut suuri merkitys. Tiedon leviämiseksi hyvä materiaali ei yksin riitä, vaan tarvitaan aktiivista viestintää ja tilaisuuksia tuoda tuloksia esiin. Esimerkiksi tieto Elämänmittainen lähivihreäpolku -tietopaketin julkaisusta levisi Kestävä kaupunki -ohjelman etäaamukahvitilaisuudessa ja sekä ohjelman että tietopaketin työstöön osallistuneiden asiantuntijoiden somekanavissa.

Tulokset

Paljon hyviä ratkaisuja on jo olemassa, mutta niitä voi olla vaikea hyödyntää muualla, jollei tieto ole helposti saatavilla. Haastekimpputyössä on kokeiltu ja käytetty useita erilaisia tapoja nostaa esiin hyviä käytäntöjä.

Keinoja hyvien käytäntöjen viestintään

Paljon hyviä ratkaisuja kaupunkien kestävyysaasteisiin on jo olemassa, mutta niitä voi olla vaikea hyödyntää muualla, jollei tieto ole helposti saatavilla. Haastekimpputyössä on kokeiltu ja käytetty useita erilaisia tapoja nostaa esiin hyviä käytäntöjä.

Opintoretki

Haastekimpputyössä järjestettiin elokuussa 2019 tutustumisretki Sitran ja Keravan kaupungin yhteistyössä perustamaan Jalotus-kiertotalouskeskukseen, jonne on koottu monipuolisesti kestävä elämäntapaa tukevia palveluita ja toimintaa. Yhteenveto retkestä jaettiin Virtuaalikorttelissa retken jälkeen.

- Tunnukset Virtuaalikortteli-alustalle: [Kestävä kaupunki -ohjelman verkkosivuilta](#).
- Tutustu Jalotuksen toimintaan osoitteessa [Jalotus.fi](#).

Videot

Virtuaalikorttelissa esiin nousseista hyvistä käytännöistä on tehty lyhyitä animaatiovideoita minisarjaksi kestävä kaupunkien hyvistä käytännöistä:

- [Tukea yhteisölliseen viljelyyn kouluissa ja päiväkodeissa](#)
- [Iittalan taideasema](#)
- [Tilojen kokeileva käyttö](#)

Esimerkkinä alueellisten kestävyysaasteiden ratkaisujen yhteisideoinnista ja työstöstä hackathonin avulla esiteltiin Pirkanmaalla järjestetyn Ekothonin toimintamallia ja tuloksia videon ja blogin muodossa.

- Lue lisää [Kestävä kaupunki -blogista](#).

Kirjallisia koosteita

Esimerkkejä erilaisista käytännön keinoista yhdistää luonnon monimuotoisuuden vaalimista ja kiertotaloutta on koottu selvitykseen: [Miten monimuotoista luontoa voisi kierrättää? Keinoja biodiversiteetin vaalimiseen kuntien kiertotaloudessa](#) (PDF, 3 Mb).

Lohjan kaupungin ja Aalto-yliopiston kurssiyhteistyökokemusten perusteella koottiin vinkkejä opiskelijayhteistyöhön sekä opiskelijoiden että kaupungin näkökulmasta

- Lue lisää [Kestävä kaupunki -ohjelman uutisesta](#).

Wiki-tiedostoihin [Virtuaalikorttelin](#) haastekimppuryhmissä Kiertotalous ja yhteiskäyttö, Lähivihreä ja kaupunkivedet sekä Osallisuus ja yhteisöllisyys on koottu linkkejä ja esimerkkejä ryhmien keskusteluista ja haastekimpputyön tilaisuuksien pohjalta.

- Tunnukset Virtuaalikortteli-alustalle [Kestävä kaupunki -ohjelman verkkosivuilta](#).

Yhdessä eteenpäin

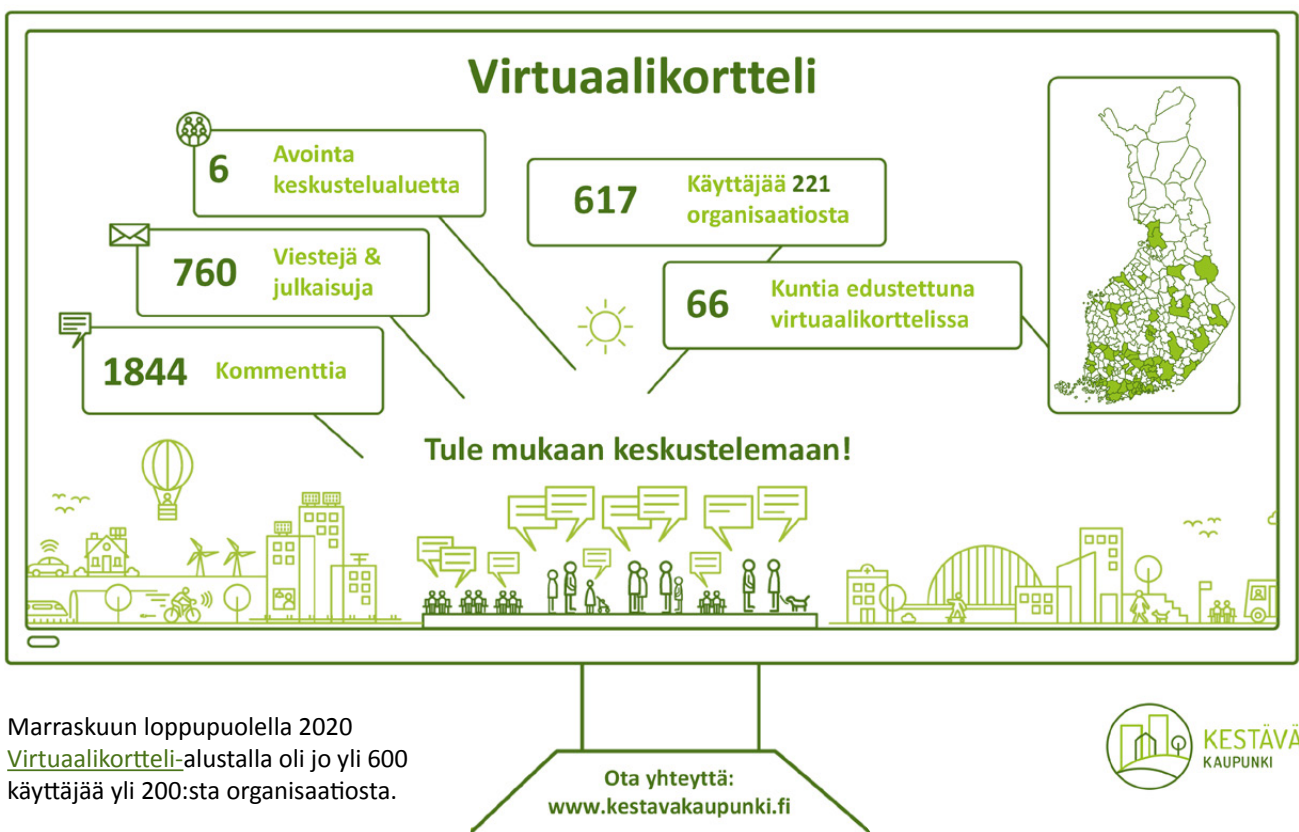
Haastekimpputyö on ollut kokeilevaa ja käytännönläheistä yhteistyötä kestävien kaupunkien kehittäjien kanssa. Hankkeen pääasiallinen tavoite on ollut kuntien ja kaupunkien yhteisten kestävyyshaasteiden tunnistaminen ja niiden ratkaisujen edistäminen. Kaikkiin tunnistettuihin haasteisiin ei ehditty hankkeen aikana tarttua ja monen ratkaisun juurtuminen ja leviäminen laajemmalle edellyttää jatkossakin hyvää yhteistyötä ja tiedonvaihtoa eri toimijoiden välillä. Tässä julkaisussa on pyritty kiteyttämään muutamia haastekimpputyössä käytettyjä toimintatapoja ja oppeja, jotta niistä voitaisiin hyötyä myös haastekimpputyön jälkeen.

Yksittäisten toimenpiteiden tai julkaisujen vaikuttavuutta on vielä aikaista arvioida, mutta suurelta osin toimien vaikuttavuus perustuu eri tahojen yhteen tuomiseen, yhdessä tekemiseen ja verkostoitumiseen. Haastekimpputyön toimintatavat ovat hioutuneet hankkeen aikana ja yhteistyötahot

ovat monipuolistuneet jokaisen uuden kokeilun ja toimintatavan myötä.

Vuoden 2020 poikkeukselliset olosuhteet COVID-19 pandemiasta johtuen, rajoittivat osaltaan haastekimpputyön toimintaa vähentämällä kasvokkaisten tapahtumien määrää. Rajoitusten valoisana käänköpuolena voidaan kuitenkin pitää tasapuolisuutta, sillä etätilaisuudet ovat mahdollistaneet osallistumisen lukuisiin tilaisuuksiin myös kauempaa.

Osa haastekimpputyön toimintatavoista on perustunut sähköiseen vuorovaikutukseen alusta lähtien, esimerkiksi [Virtuaalikortteli-alustalla](#). Kestävä kaupunki -ohjelman kahden ensimmäisen vuoden aikana Virtuaalikortteliin on alkanut muodostua monialainen kaupunkikestävyyden osaajien yhteisö, jossa voi olla mukana monella tapaa. Alusta on toiminut tiedonvälityskanavana sekä ohjelmaan kuuluville hankkeille ja sen toimintaan osallistuville tahoille kuin muillekin kaupunkikestävyyden parissa toimiville.

Kiitos kaikille haastekimpputyöhön osallistuneille!

Kestävä kaupunki -ohjelma jatkuu vuoteen 2023 ja mukaan pääsee esimerkiksi osallistumalla keskusteluun Virtuaalikortteli alustalla. Tunnukset saat ohjelman verkkosivuilta [Ota yhteyttä -osiosta](#).